

K Z O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, kwiecień 2013

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/49/2013

**OBRAZ POWSTANIA
W GETCIE WARSZAWSKIM
I ZAGŁADY ŻYDÓW
W PAMIĘCI ZBIOROWEJ**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ✓ W potocznej wiedzy historycznej badanych liczebność ludności żydowskiej w Polsce przed II wojną światową była większa niż w rzeczywistości. Ankietowani na ogół szacują, że w 1939 roku Żydzi stanowili jedną czwartą populacji kraju, podczas gdy faktycznie – niemal jedną dziesiątą.
- ✓ Wiedza o tym, że Niemcy tworzyli dla Żydów zamknięte dzielnice, jest niemal powszechna (97%). Mniej więcej co piąty respondent (22%) wie o istnieniu getta w swojej miejscowości zamieszkania lub jej sąsiedztwie.
- ✓ Badani na ogół sądzą (59%), że większość mieszkańców getta warszawskiego została wywieziona do obozu koncentracyjnego i tam zamordowana. Jedna piąta (19%) twierdzi, że większość mieszkańców zginęła w powstaniu w getcie, a co jedenasty (9%) – że zmarła z głodu i chorób.
- ✓ O aktach zbrojnego oporu Żydów w czasie wojny wie ponad połowa ankietowanych (57%), wielu jednak (38%) nie słyszało o takich przypadkach. Co ciekawe, mimo że znaczna część badanych nie ma skojarzeń z walką zbrojną ludności żydowskiej, niemal wszyscy respondenci słyszeli o powstaniu w getcie warszawskim. Tylko nieliczni jednak znają datę jego wybuchu (9%).
- ✓ Większość ankietowanych (52%) uważa, że Polacy pomagali Żydom w czasie walk w getcie warszawskim w dużym stopniu, znaczna grupa (39%) sądzi, że pomagali, ale w niewielkim. Jedynie sporadycznie (1%) respondenci są zdania, że Polacy w ogóle takiego wsparcia nie udzielali.
- ✓ Z deklaracji badanych wynika, że powstanie w getcie warszawskim jest dzisiaj ważne przede wszystkim dla Żydów (73%), w drugiej kolejności – dla starszego pokolenia (45%), w trzeciej zaś dla Polaków (31%). Stosunkowo niewielka grupa ankietowanych sądzi, że powstanie w getcie ma znaczenie jedynie lokalne i jest ważne tylko dla osób, których życie związane jest z Warszawą (7%). W wymiarze indywidualnym zdecydowana większość badanych, którzy słyszeli o powstaniu, przypisuje mu duże znaczenie (78%).

Dziewiętnastego kwietnia 1943 roku w getcie warszawskim – w końcowym okresie jego likwidacji – wybuchło powstanie, które trwało około miesiąca. Niewielu słabo uzbrojonych mieszkańców, przeważnie członków Żydowskiej Organizacji Bojowej lub Żydowskiego Związku Wojskowego, rozpoczęło walkę przeciwko mającym przewagę liczebną i wyposażenia Niemcom. Powstanie nie miało szans powodzenia, wywalczenia wolności czy osiągnięcia jakichkolwiek celów politycznych, o czym jego uczestnicy dobrze wiedzieli. Jeden z nich – Marek Edelman – powiedział później, że celem był „wybór sposobu umierania”. Alternatywą dla powstania było wywiezienie do obozu i też śmierć.

W związku ze zbliżającą się 70. rocznicą tego wydarzenia przeprowadziliśmy badanie¹, które miało ustalić, jaki jest stan wiedzy Polaków o powstaniu w getcie warszawskim oraz w jaki sposób ten ruch zbrojnego oporu Żydów zapisał się w pamięci zbiorowej. Ponadto interesowała nas świadomość historyczna sytuacji ludności żydowskiej w czasie wojny – gettoizacji, Zagłady oraz stosunek do jej upamiętniania.

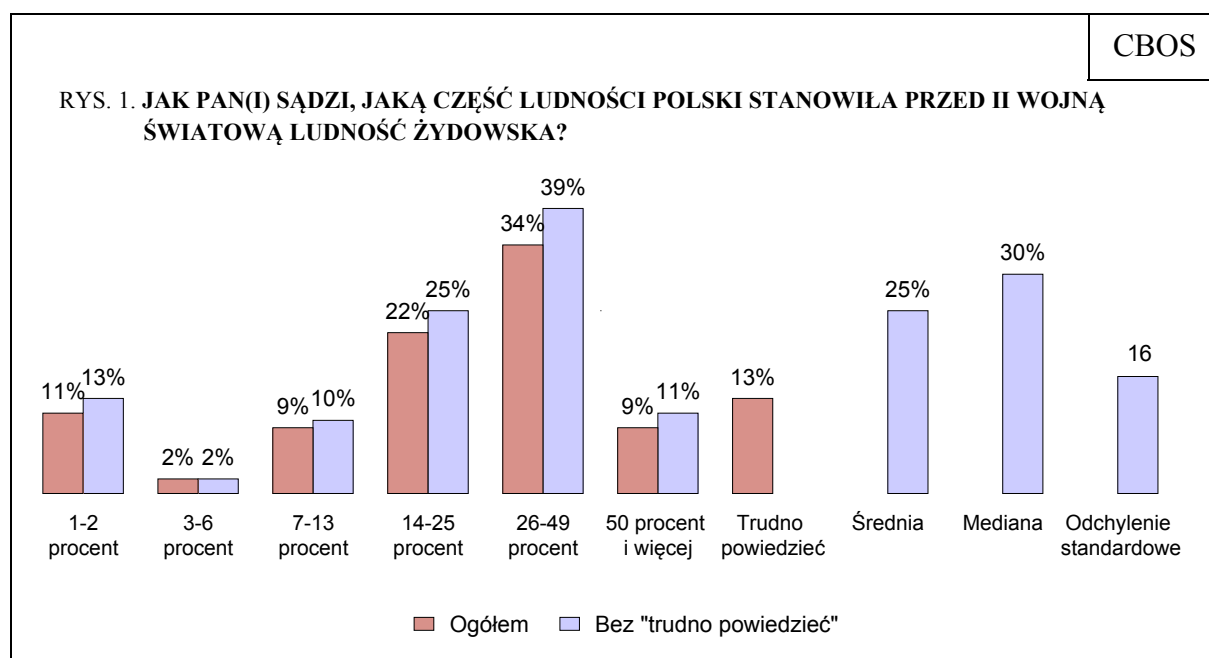
LUDNOŚĆ ŻYDOWSKA W PRZEDWOJENNEJ POLSCE

W 1939 roku w Polsce mieszkało niemal 3,5 mln osób wyznania mojżeszowego². Przed wybuchem wojny stanowiły one prawie jedną dziesiątą populacji kraju (9,7%). Ponad trzy czwarte z nich mieszkało w miastach. Interesowało nas, jaka ich liczba pozostaje w świadomości historycznej Polaków, przy czym bardziej niż o precyzyjną wiedzę, którą ma niewielu, chodziło o uchwycenie pewnego wyobrażenia na ten temat, które pozwoliłoby w jakimś stopniu ustalić, jak znacząca – w przeświadczeniu badanych – była to obecność.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (274) przeprowadzono w dniach 7–13 marca 2013 roku na liczącej 1060 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² http://www.sztetl.org.pl/?app=term&id=44&lang=pl_PL&x=showTerm

W potocznym wyobrażeniu przed II wojną światową Żydów było w Polsce znacznie więcej niż faktycznie. Badani na ogół mówią o dwuipółkrotnie wyższym odsetku ludności żydowskiej, niż był w rzeczywistości (średnia=25%). Odpowiedź z zakresu, w którym zawiera się właściwa wartość, podaje około jednej dziesiątej ankietowanych (9%). Ponad jedna piąta (22%) uważa, że Żydzi stanowili 14%–25% mieszkańców kraju, a ponad jedna trzecia (34%) – że od jednej czwartej do niemal połowy populacji. Co jedenastemu respondentowi (9%) wydaje się, że tworzyli oni jeszcze liczniejszą zbiorowość. Około jednej dziesiątej badanych (11%) wskazuje na zupełnie marginalny (jedno-, dwuprocentowy) udział ludności żydowskiej wśród ogółu mieszkańców.

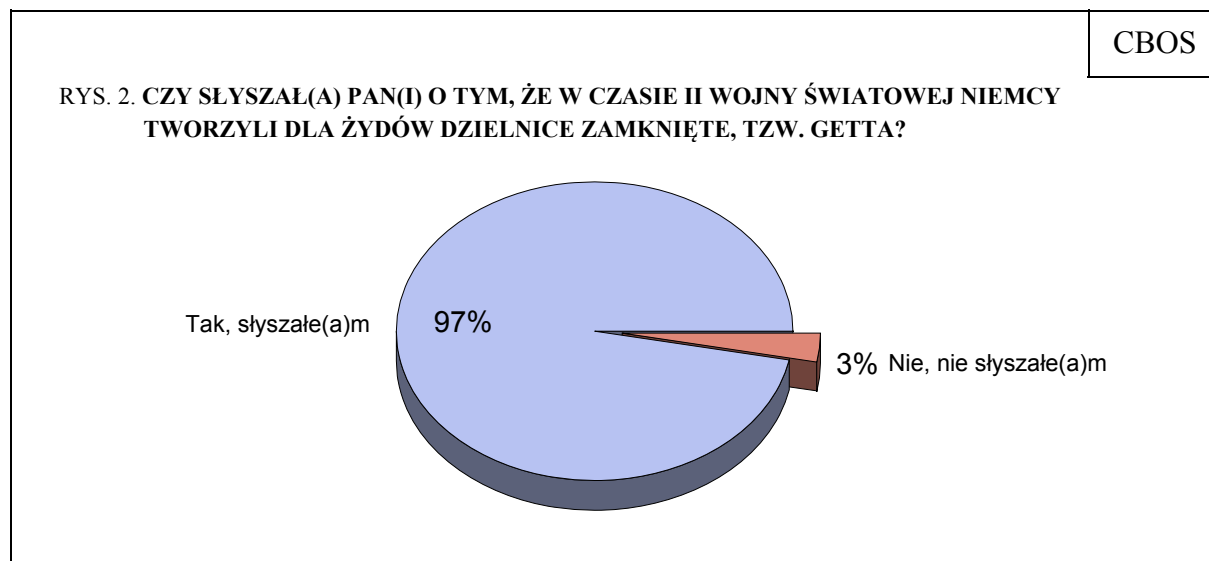

Stosunkowo wielu najslabiej wykształconych respondentów (25% spośród mających wykształcenie podstawowe) w ogóle nie potrafi oszacować odsetka Żydów w przedwojennej Polsce. Wśród badanych, którzy odnieśli się do tej skali, deklarowane przeciętne wartości nie są silnie zróżnicowane przez czynniki społeczno-demograficzne. Można jedynie zauważyć, że dość wysokie odsetki, dalekie od stanu faktycznego, częściej od pozostałych podają respondenci najmłodsi – mający od 18 do 24 lat (średnia=31%). W tej grupie relatywnie częstsze (16%) niż w innych jest wyobrażenie, że ludność żydowska stanowiła przed II wojną światową co najmniej połowę mieszkańców Polski. Nieco niższe średnie wartości (22%–23%) odnotowujemy wśród badanych najstarszych i najslabiej

wykształconych. W tych grupach relatywnie często też wskazywany jest jedno-, dwuprocentowy udział ludności żydowskiej w całej populacji (odpowiednio: 21% wśród ankietowanych mających 65 lat i więcej oraz 25% wśród osób z wykształceniem podstawowym). Relatywnie częstsze zanizanie przedwojennej populacji polskich Żydów do takich liczebności obserwujemy także – choć są to już raczej zależności wtórne – wśród osób źle sytuowanych (20%), praktykujących religijnie kilka razy w tygodniu (19%) oraz mieszkańców wsi (16%).

GETTA

Wiedza o tym, że w czasie II wojny światowej Niemcy tworzyli getta dla ludności żydowskiej, jest niemal powszechna (97%). Tylko nieliczni (3%) przyznają, że nie słyszeli o gettoizacji – częściej niż inni są to respondenci najmłodszy i najstarsi (odpowiednio: 7% i 6%) oraz najmniej wykształceni (9%).

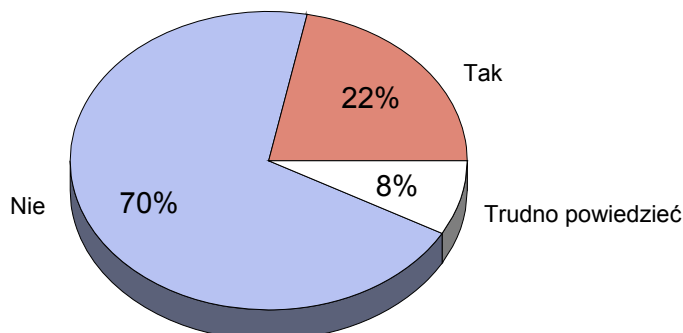

Okolo jednej piątej osób mających elementarną wiedzę o tworzeniu w czasie wojny zamkniętych dzielnic przeznaczonych dla Żydów deklaruje, że w ich miejscowości lub jej sąsiedztwie istniało getto (22%). Najczęściej są to ankietowani z największych aglomeracji, mieszkańcy województwa łódzkiego (68%) i mazowieckiego (50%), a także znaczne grupy z województw: podlaskiego (45%), małopolskiego (33%), lubelskiego (24%).

DEKLARACJE OSÓB, KTÓRE WIEDZĄ O ISTNIENIU GETT W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ (N=1024)

CBOS

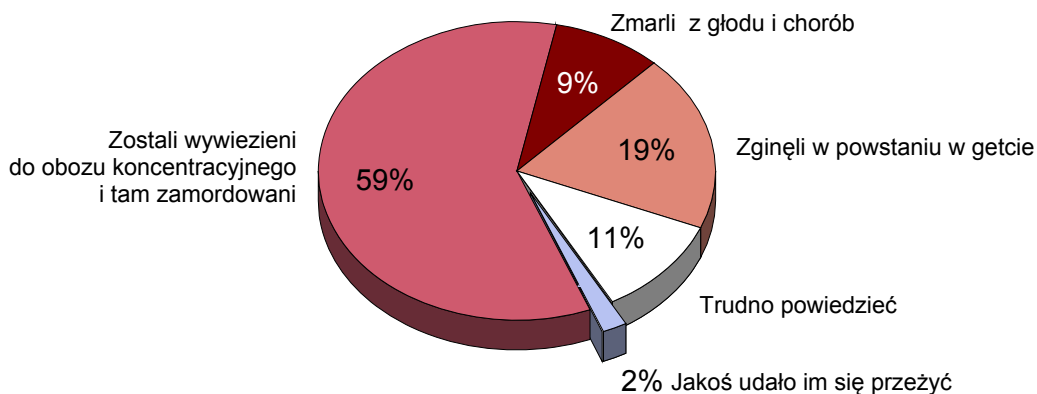
RYS. 3. CZY W PANA(I) MIEJSCOWOŚCI ZAMIESZKANIA LUB JEJ BLISKIM SĄSIĘDZTWIE BYŁO W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ GETTO?

Ankietowani odpowiadali również na pytanie dotyczące bezpośrednio getta warszawskiego i tego, co stało się z jego mieszkańcami. Trzy piąte badanych (59%) wskazuje, że przeważająca ich część została wywieziona do obozu koncentracyjnego i tam zamordowana. Jest to zgodne z prawdą – jeszcze przed końcem 1942 roku większość Żydów z getta warszawskiego wywieziono do Trebinki. Co piąty respondent (19%) twierdzi, że przeważająca grupa mieszkańców zginęła w powstaniu w getcie, a co jedenasty (9%) – że zmarła z głodu i chorób. W rzeczywistości z głodu i chorób zmarło więcej osób niż w wyniku walk powstańczych.

CBOS

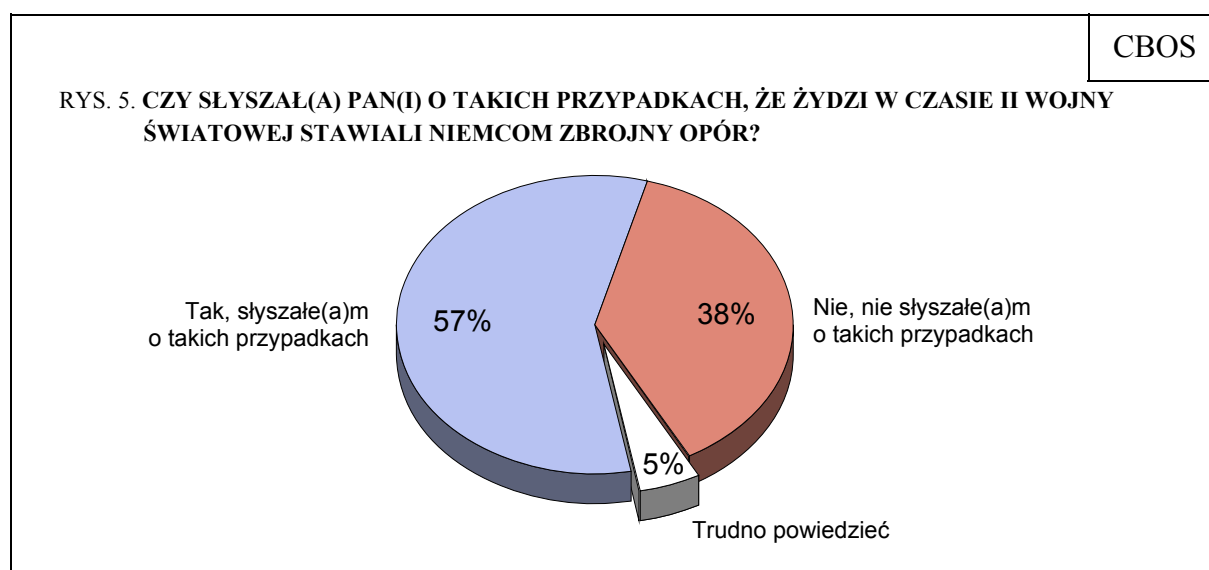
RYS. 4. CO, WEDŁUG PANA(I) WIEDZY, STAŁO SIĘ Z WIĘKSZOŚCIĄ MIESZKAŃCÓW GETTA WARSZAWSKIEGO?

We wszystkich analizowanych grupach społecznych i demograficznych dominuje przekonanie, że mieszkańcy warszawskiego getta zostali w większości przetransportowani do obozu koncentracyjnego i tam zamordowani. O tym, że większość z nich zginęła w czasie powstania w getcie, nieco częściej od pozostałych przeświadczeni są respondenci najlepiej wykształceni.

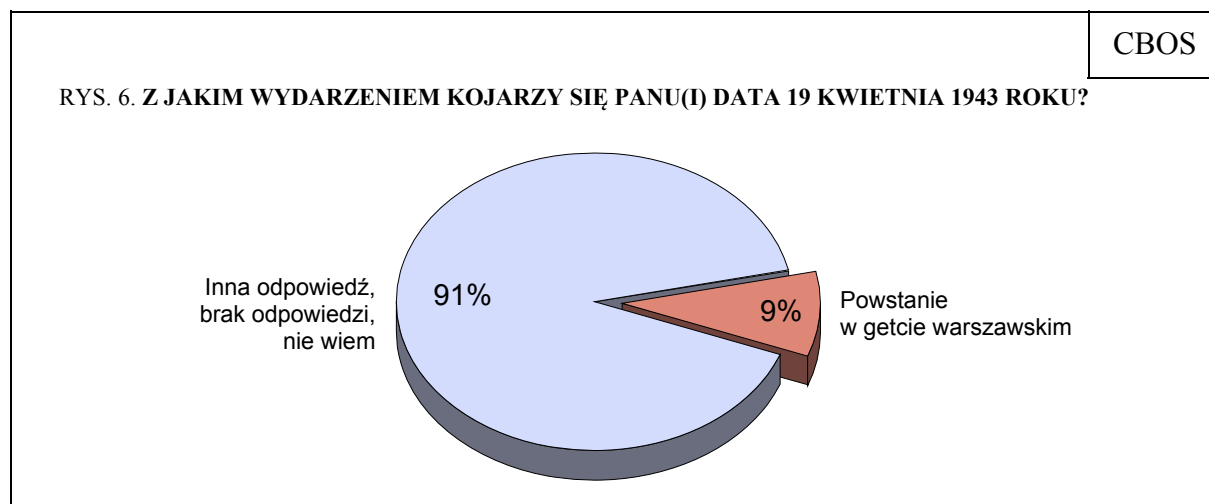
WIEDZA O POWSTANIU I ZBROJNYM OPORZE ŻYDÓW

W potocznej wiedzy historycznej dominuje obraz Żydów przyjmujących w czasie wojny postawę bierną – nie tylko niewystępujących zbrojnie przeciw Niemcom, ale również niepróbujących się ratować. Jak dalece utrwalone są w społecznej świadomości takie wydarzenia, jak powstania w gettach (warszawskim, białostockim), obozach zagłady (Sobibór) czy też udział Żydów w walce (w kampanii wrześniowej, partyzantce), a w jakim stopniu dominuje obraz wspomniany wcześniej? Z deklaracji wynika, że o aktach zbrojnego oporu Żydów w czasie wojny wie ponad połowa badanych (57%), wielu jednak (38%) nie słyszało o takich przypadkach.

Przekonanie o braku zbrojnego oporu Żydów wobec Niemców stosunkowo częściej niż inni wyrażają najmłodszy respondenci, badani słabiej wykształceni, mieszkańcy wsi oraz osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu. Można zauważyć, że ogromna większość tej grupy, mimo że nie ma skojarzeń z walką zbrojną ludności żydowskiej, słyszała jednak o powstaniu w getcie warszawskim (84%).

Z deklaracji badanych wynika, że niemal wszyscy słyszeli o powstaniu w getcie warszawskim, ale tylko nieliczni znają datę jego wybuchu. Respondentów poprosiliśmy o samodzielne sformułowanie odpowiedzi, z jakim wydarzeniem kojarzy im się 19 kwietnia 1943 roku. Jedynie 9% ankietowanych odpowiedziało, że z powstaniem w getcie warszawskim.

Dla porównania zapytaliśmy również o skojarzenia z 1 sierpnia 1944 roku – dniem wybuchu powstania warszawskiego. Okazuje się, że poprawne skojarzenia z tą datą ma czterokrotnie więcej badanych (36%).

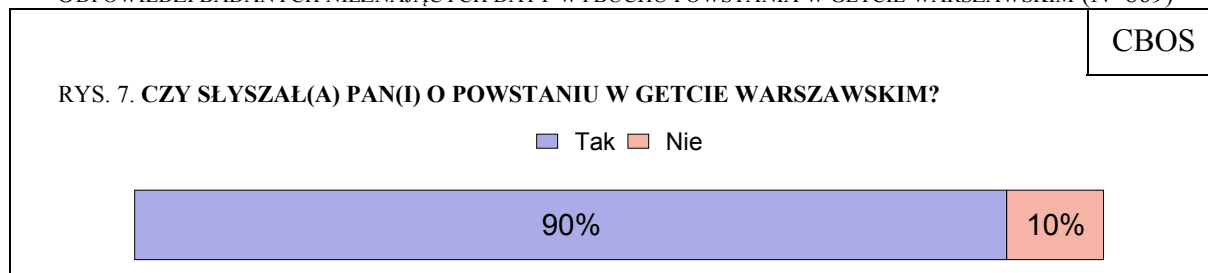
Z analiz wynika³, że na rozpoznawalność daty powstania w getcie warszawskim wpływa przede wszystkim wykształcenie. Wśród absolwentów wyższych uczelni sięga ona 21%, wśród badanych z wykształceniem średnim – 12%, natomiast wśród respondentów gorzej wykształconych zaledwie 3% (łącznie wśród osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym).

Można też zaobserwować, że poprawne skojarzenia z 19 kwietnia 1943 roku częściej mają ankietowani w wieku 35–64 lata (12%) niż najmłodsi (18–34 lata) i najstarsi (65 lat i więcej) – odpowiednio: 7% i 6%.

Osoby niewiążące daty 19 kwietnia 1943 roku z powstaniem w getcie warszawskim zapytaliśmy, czy o nim słyszały. Na tak postawione pytanie niemal wszystkie odpowiedziały twierdząco (90%). Brak wiedzy o powstaniu najczęściej wykazują respondenci najgorzej wykształceni i najstarsi.

³ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

ODPOWIEDZI BADANYCH NIEZNAJĄCYCH DATY WYBUCHU POWSTANIA W GETCIE WARSZAWSKIM (N=869)

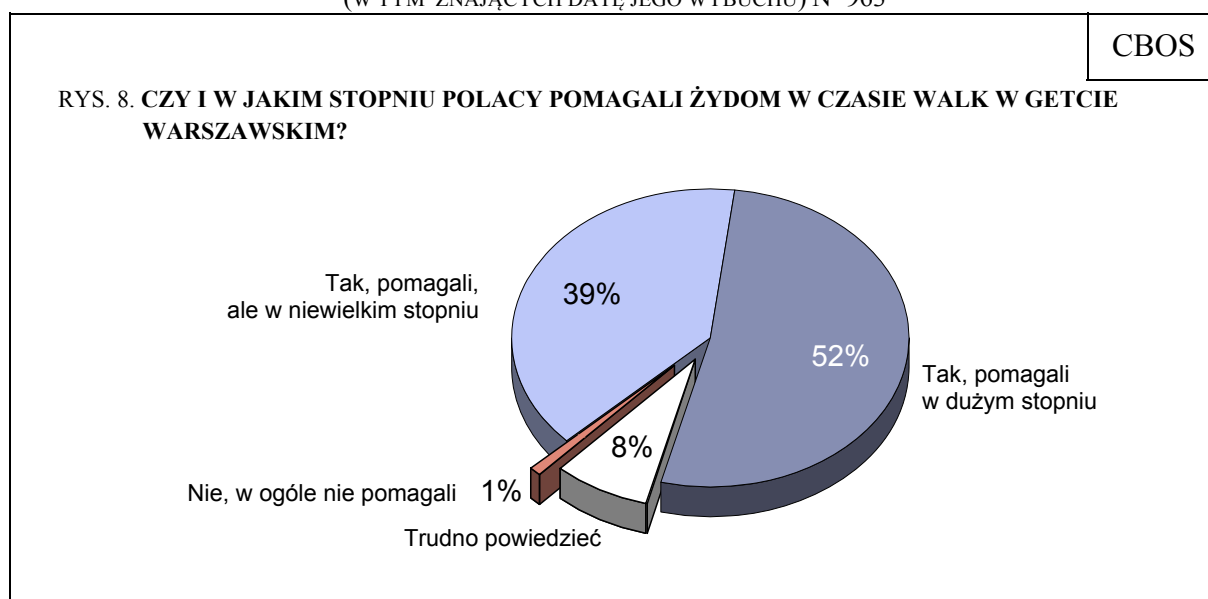

Podsumowując – ogół badanych można podzielić na trzy grupy: kojarzących 19 kwietnia 1943 roku z wybuchem powstania (9%), tych, którzy o nim słyszeli, lecz nie znają jego daty (82%), oraz tych, którzy nie słyszeli o powstaniu (9%).

Podczas walk w getcie warszawskim Armia Krajowa i inne organizacje konspiracyjne w jakimś stopniu wspierały żydowskich bojowników – m.in. dostarczały broń, organizowały szkolenia wojskowe, pomagały wyprowadzać powstańców kanałami na aryjską stronę. Interesowało nas, jak badani postrzegają postawy Polaków wobec Żydów w czasie walk w getcie.

Większość tych, którzy słyszeli o powstaniu (52%), uważa, że Polacy pomagali Żydom w dużym stopniu, znaczna grupa (39%) sądzi, że pomagali, ale w niewielkim. Jedynie sporadycznie (1%) respondenci są zdania, że Polacy w ogóle takiego wsparcia nie udzielali.

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM
(W TYM ZNAJĄCYCH DATĘ JEGO WYBUCHU) N=963

O tym, że w czasie walk w getcie warszawskim Polacy pomagali Żydom w dużym stopniu, stosunkowo częściej przekonani są badani znający datę wybuchu powstania, osoby o lewicowych poglądach politycznych, natomiast relatywnie rzadziej najmlodszy badani (od 18 do 34 roku życia).

ZNACZENIE POWSTANIA

Kolejną poruszaną przez nas kwestią było znaczenie powstania w getcie warszawskim – zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i zbiorowym. Z jednej strony interesowało nas, czy dla respondentów osobiście powstanie jest ważnym wydarzeniem, z drugiej zaś – dla jakich grup, zdaniem badanych, ma ono dziś znaczenie.

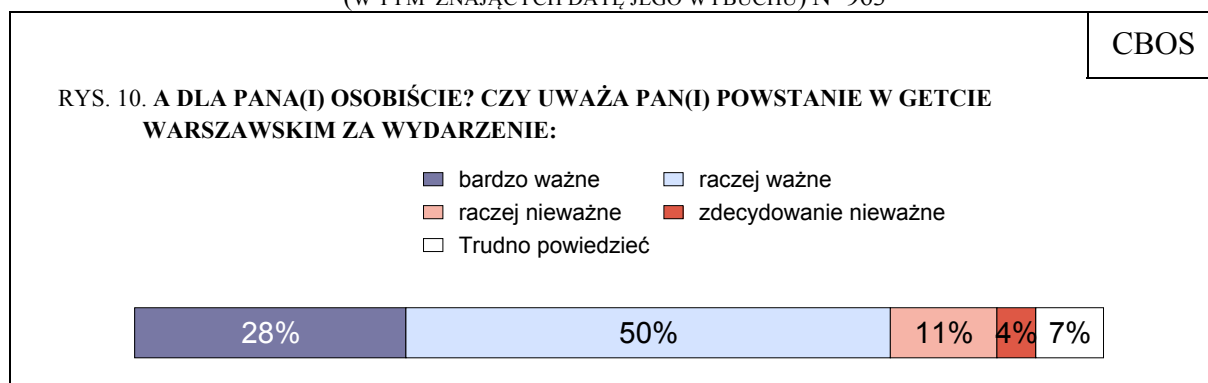
ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM
(W TYM ZNAJĄCYCH DATĘ JEGO WYBUCHU) N=963

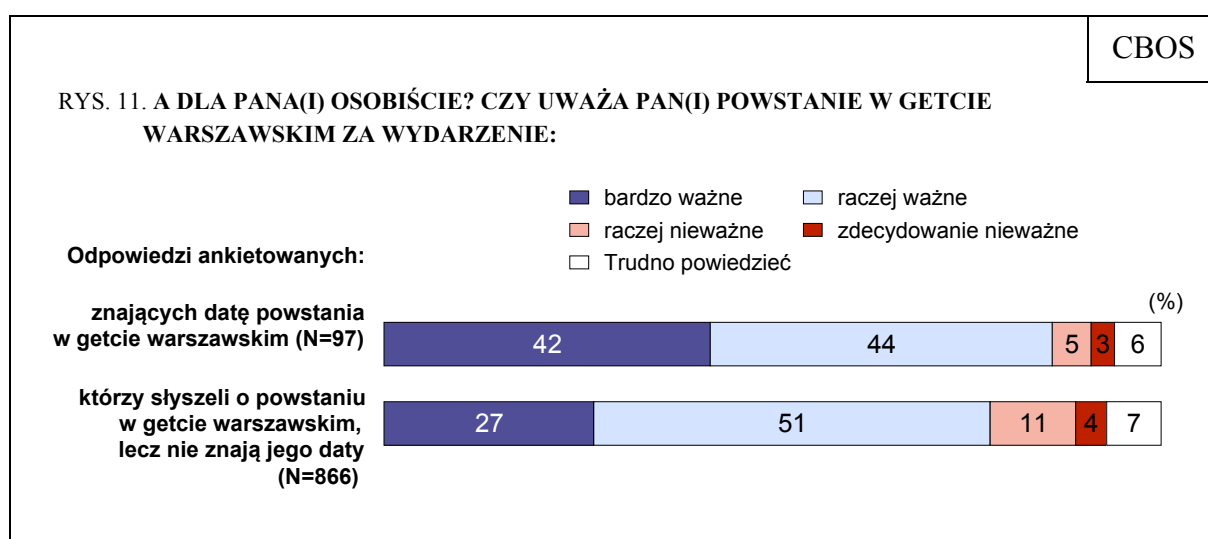
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Zdaniem największej grupy ankietowanych, którzy słyszeli o powstaniu w getcie, jest ono ważne dla Żydów (73%). Prawie połowa (45%) sądzi, że ma ono znaczenie dla starszego pokolenia, a mniej więcej jedna trzecia (31%) uważa, iż jest ono istotne dla Polaków. Stosunkowo niewielka grupa respondentów (7%) wyraża opinię, że powstanie ma jedynie lokalne znaczenie i jest ważne tylko dla osób, których życie związane jest z Warszawą.

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM
(W TYM ZNAJĄCYCH DATĘ JEGO WYBUCHU) N=963

Jeśli chodzi o wymiar indywidualny, badani, którzy słyszeli o powstaniu, w większości przypisują mu duże znaczenie (78%). We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych zdecydowana większość ankietowanych uważa, że powstanie w getcie warszawskim było dla nich osobiście ważnym wydarzeniem. Zwraca uwagę fakt, że większe znaczenie przypisują mu badani lepiej wykształceni oraz, co się z tym wiąże, znający datę jego wybuchu.

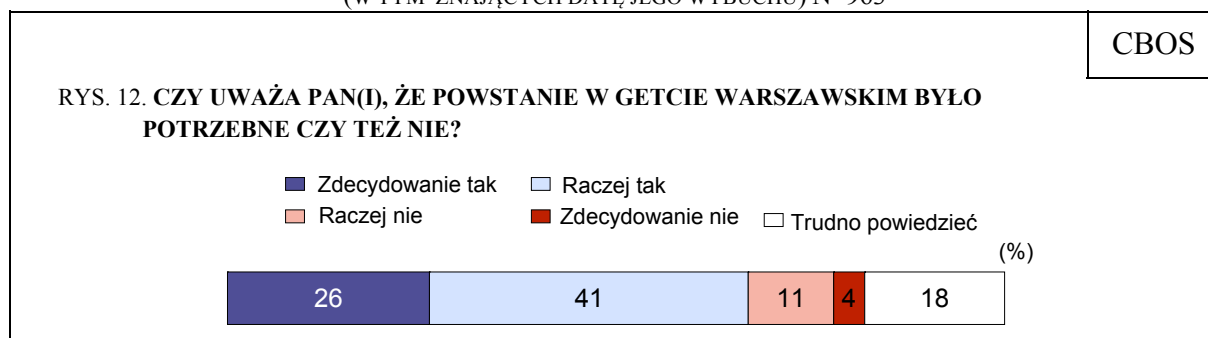
Podobne pytanie zadaliśmy w roku 2009 w odniesieniu do powstania warszawskiego⁴, które wówczas również przez zdecydowaną większość ogółu badanych (87%) oceniane było jako ważne.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Powstanie Warszawskie w pamięci zbiorowej”, lipiec 2009 (oprac. R. Boguszewski, M. Feliksiak).

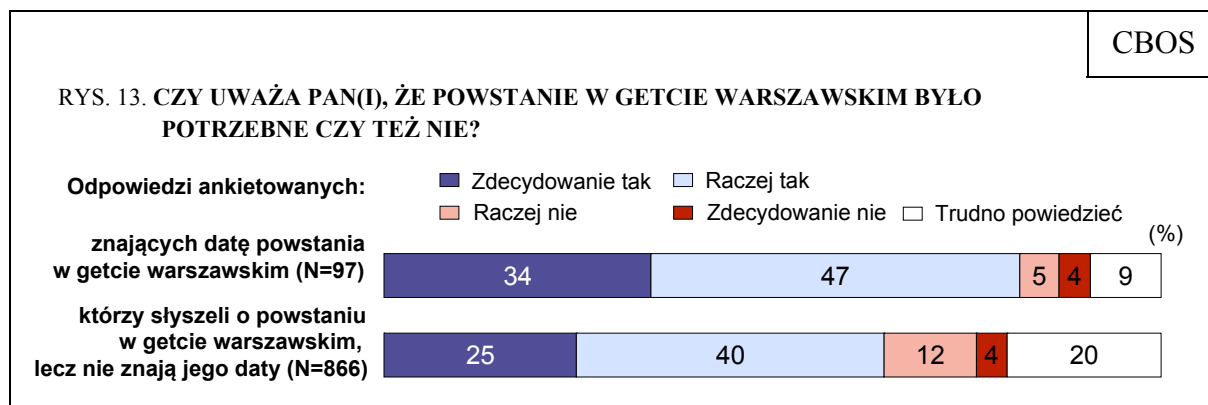
OCENA POWSTANIA W GETCIE

Zdaniem większości ankietowanych, którzy słyszeli o powstaniu w getcie warszawskim, było ono potrzebne (67%). Zaledwie co siódmy z tej grupy (15%) uważa, iż było ono niepotrzebne, a co piąty (18%) nie ma wyrobionego zdania na ten temat. Warto zaznaczyć, iż zbliżone oceny formułowane były w odniesieniu do powstania warszawskiego⁵, które w 2009 roku 68% badanych postrzegało jako potrzebne. Wydaje się, że tym, co sprawia, że oba wydarzenia mają w świadomości Polaków zbliżoną do siebie rangę, jest fakt wspólnego dla obu powstań heroicznego zrywu, utrwalonego w tradycji romantycznej i nadal silnie oddziałującego na emocje zbiorowe, a nie postrzeganie powstania w getcie warszawskim przez pryzmat powstania warszawskiego.

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM
(W TYM ZNAJĄCYCH DATĘ JEGO WYBUCHU) N=963

Przekonanie o zasadności powstania w getcie dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Warto zaznaczyć, że badani znający datę wybuchu powstania znacznie częściej niż ci, którzy jedynie o nim słyszeli, wyrażają pogląd, że było ono potrzebne i jednocześnie rzadziej nie mają zdania w tej kwestii.

⁵ Tamże.

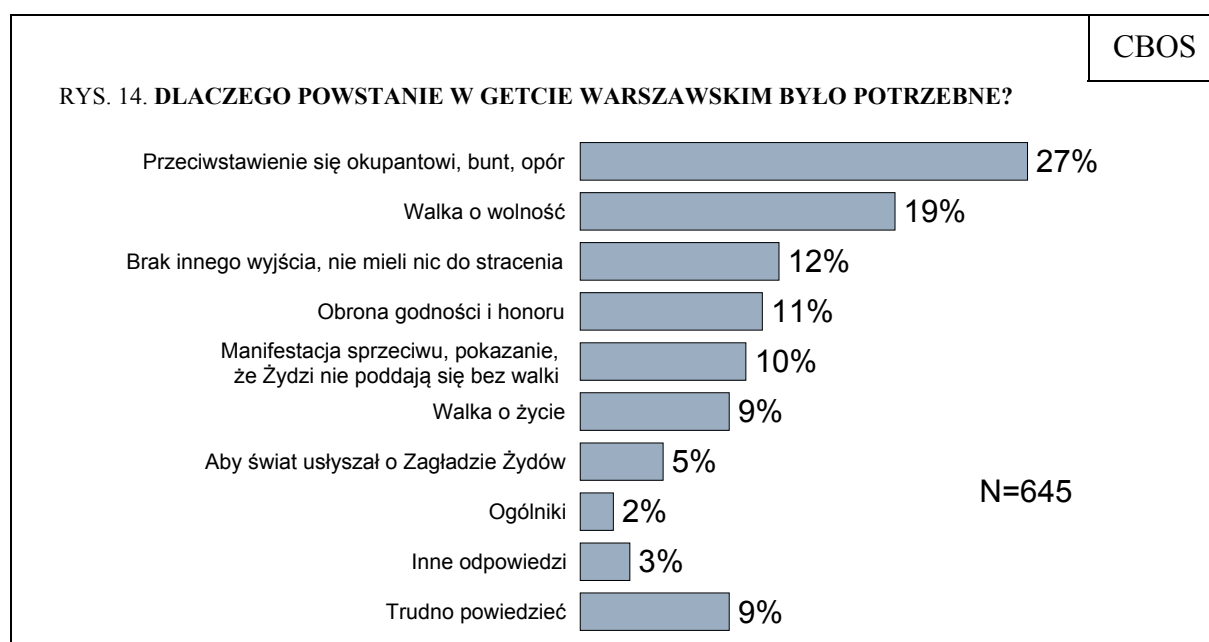
Opinie na ten temat różnicuje również wykształcenie – respondenci lepiej wykształceni częściej dostrzegają sens powstania w getcie, częściej też mają wyrobione zdanie w tej sprawie.

Aby poznać uzasadnienia ankietowanych – dlaczego ich zdaniem powstanie było potrzebne bądź niepotrzebne – zadaliśmy pytanie otwarte, czyli takie, na które samodzielnie formułowali odpowiedzi.

Respondenci najczęściej uzasadniali sens powstania potrzebą przeciwstawienia się okupantowi, walki zbrojnej z nim, buntem (27%). Pojawiały się także wypowiedzi, które również nawiązywały do przeciwstawienia się okupantowi, lecz akcentowały fakt, że była to manifestacja sprzeciwu, pokazanie, że Żydzi są w stanie stawiać opór, że nie poddają się bez walki (10%).

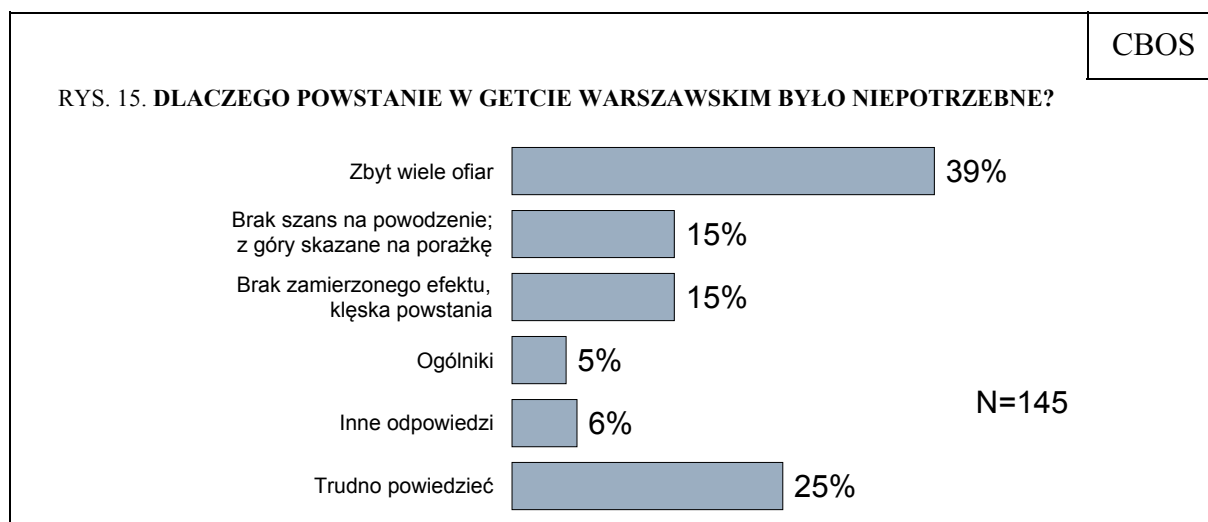
Co piąty ankietowany dostrzegający sens powstania w getcie argumentował, że zryw ten był próbą odzyskania wolności (19%). Trochę mniejsza grupa wskazywała na brak innego wyjścia, dowodziła, że mieszkańcy warszawskiego getta podejmując walkę nie mieli nic do stracenia, gdyż w przeciwnym razie i tak by zginęli (12%). Niektórzy ankietowani uzasadniając sens powstania odwoływali się do takich wartości, jak godność czy honor. Padały odpowiedzi, że powstanie było walką o honor, obroną godności, szansą na godną śmierć (11%).

Co jedenasty respondent z tej grupy (9%) uzasadniał potrzebę powstania walką o życie, a dla co dwudziestego (5%) sensem tego zbrojnego oporu było poinformowanie świata o Zagładzie i tragedii Żydów.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymienić kilka uzasadnień

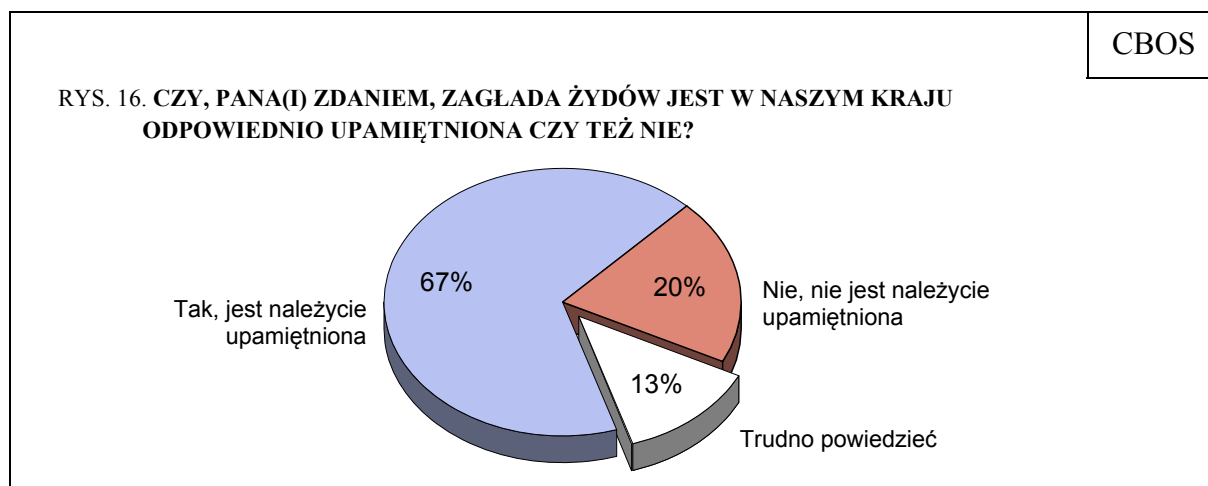
Badani uważający, że powstanie w getcie warszawskim było niepotrzebne, najczęściej uzasadniali swoją opinię dużą liczbą ofiar (39%). Zdecydowanie rzadziej odwoływali się w swojej argumentacji do braku szans na powodzenie powstania, twierdząc, że z góry było skazane na porażkę (15%). Równie często (15%) pojawiały się wypowiedzi, że zryw ten był niepotrzebny, gdyż zakończył się klęską i nie przyniósł zamierzonego efektu. Warto zaznaczyć, że co czwarty badany uważający, że powstanie było niepotrzebne (25%), nie potrafił uzasadnić swojej wypowiedzi.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymienić kilka uzasadnień

UPAMIĘTNIE NIE ZAGŁADY

Czy w odczuciu badanych Zagłada Żydów jest w Polsce odpowiednio upamiętniona? Według dwóch trzecich (67%) jest upamiętniona należycie, natomiast jedna piąta (20%) uważa, że w sposób niewystarczający.

O tym, że Zagłada Żydów nie została w Polsce odpowiednio upamiętniona, stosunkowo częściej mówią najmłodszy ankietowani, natomiast relatywnie rzadziej osoby najlepiej wykształcone i deklarujące prawicowe poglądy polityczne.

Z uzyskanych deklaracji wynika, że większość badanych wie o aktach zbrojnego oporu Żydów w czasie II wojny światowej, znaczna grupa jednak nie słyszała o takich przypadkach. Co ciekawe, mimo iż wielu respondentów nie ma skojarzeń z walką zbrojną ludności żydowskiej, niemal wszyscy słyszeli o powstaniu w getcie warszawskim. Elementarna wiedza o nim jest wprawdzie niemal powszechna, jednak tylko nieliczni znają datę jego wybuchu.

Odnosząc się do losów mieszkańców getta warszawskiego Polacy na ogół sądzą, że większość z nich została wywieziona do obozu koncentracyjnego i tam zamordowana, rzadziej uważają, że przeważająca ich część zginęła w powstaniu, a jeszcze rzadziej – że zmarła z głodu i chorób.

W opinii Polaków, w wymiarze zbiorowym powstanie w getcie warszawskim jest dzisiaj ważne przede wszystkim dla Żydów, w drugiej kolejności – dla starszego pokolenia, w trzeciej zaś dla Polaków. Stosunkowo niewielka grupa ankietowanych sądzi, że powstanie ma znaczenie jedynie lokalne i jest ważne tylko dla osób, których życie związane jest z Warszawą. W wymiarze indywidualnym zdecydowana większość badanych, którzy słyszeli o powstaniu w getcie, przypisuje mu duże znaczenie. Większość też jest przekonana o zasadności powstania, tłumacząc ją najczęściej potrzebą przeciwstawienia się okupantowi, rzadziej natomiast – wskazywanym przez uczestników powstania – brakiem innego wyjścia, tym, że nie mieli nic do stracenia.

Opracowali

Małgorzata OMYŁA-RUDZKA

Michał FELIKSIAK

Tabela 1

		Czy slyszal(a) Pan(i) o takich przypadkach, ze Żydzi w czasie II wojny światowej stawiali Niemcom zbrojny opór?			Liczba osób
		Tak, slyszal(a)m o takich przypadkach	Nie, nie slyszal(a)m o takich przypadkach	Trudno powiedziec	
		%	%	%	
Ogółem		57	38	5	1060
Pleć	Mężczyźni	61	37	2	506
	Kobiety	53	40	7	554
Wiek	18-24 lata	50	47	3	127
	25-34	54	40	6	215
	35-44	63	35	2	178
	45-54	60	36	4	178
	55-64	62	34	4	182
	65 lat i więcej	50	40	10	180
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	47	6	401
	Miasto do 20 tys.	59	34	7	133
	20-100 tys.	57	37	6	195
	101-500 tys.	62	33	4	189
	501 tys. i więcej mieszk.	73	27	1	143
Wykształcenie	Podstawowe	42	48	9	235
	Zasadnicze zawodowe	50	45	6	262
	Średnie	63	35	2	352
	Wyższe	70	25	4	211
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	75	22	3	99
	Średni personel, technicy	73	22	4	42
	Pracownicy adm.-biurowi	69	27	4	62
	Pracownicy usług	52	38	10	70
	Robotnicy wykwalifikowani	60	35	5	112
	Robotnicy niewykwalifik.	52	47	2	56
	Rolnicy	37	60	3	74
	Pracujący na własny rach.	60	40		55
Bierni zawodowo	Renciści	52	38	11	58
	Emeryci	54	39	7	216
	Uczniowie i studenci	62	38		70
	Bezrobotni	47	46	7	99
	Gospodynie domowe i inni	50	45	5	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	75	22	3	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	63	33	4	82
	sekt. pryw. poza rolnict.	58	39	3	254
	prywatnym gosp. rolnym	38	58	3	67
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	45	50	5	178
	501-750	55	40	6	115
	751-1000	55	40	4	157
	1001-1500	60	32	8	159
	Powyżej 1500 zł	70	28	3	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	41	6	146
	Średnie	56	38	6	505
	Dobre	59	37	4	409
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	46	46	8	52
	Raz w tygodniu	54	41	5	461
	1-2 razy w miesiącu	55	37	8	137
	Kilka razy w roku	60	35	4	249
	W ogóle nie uczestniczy	64	33	3	160
Poglądy polityczne	Lewica	67	32	1	185
	Centrum	58	37	4	361
	Prawica	59	38	4	291
	Trudno powiedziec	43	46	11	224

Tabela 2

		Czy i w jakim stopniu Polacy pomagali Żydom w czasie walk w getcie warszawskim?				Liczba osób
		Tak, pomagali w dużym stopniu	Tak, pomagali, ale w niewielkim stopniu	Nie, w ogóle nie pomagali	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		52	39	1	8	963
Płeć	Mężczyźni	54	37	2	7	464
	Kobiety	50	41	1	8	499
Wiek	18-24 lata	48	41	5	6	119
	25-34	44	47	1	8	193
	35-44	52	39	1	8	167
	45-54	56	39		4	168
	55-64	60	34	1	6	168
	65 lat i więcej	53	35	1	12	147
Miejsce zamieszkania	Wieś	45	43	2	10	347
	Miasto do 20 tys.	56	35		9	126
	20-100 tys.	60	34	2	4	175
	101-500 tys.	56	38	1	5	180
	501 tys. i więcej mieszk.	51	44		6	134
Wykształcenie	Podstawowe	46	38	1	14	184
	Zasadnicze zawodowe	50	39	2	9	233
	Średnie	58	38	1	4	338
	Wyższe	50	43	2	6	208
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	55	40	1	4	99
	Średni personel, technicy	51	44		5	40
	Pracownicy adm.-biurowi	54	41		5	61
	Pracownicy usług	44	41	3	12	65
	Robotnicy wykwalifikowani	56	36	1	7	102
	Robotnicy niewykwalifik.	62	30		9	48
	Rolnicy	48	37	2	13	64
Pracujący na własny rach.	41	45	2	12	55	
Bierni zawodowo	Renciści	50	39	3	7	50
	Emeryci	52	39	0	9	186
	Uczniowie i studenci	51	41	3	5	69
	Bezrobotni	53	42	2	3	84
	Gospodynie domowe i inni	59	38		3	38
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	56	39	1	5	131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	54	42		4	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	52	37	1	10	236
	prywatnym gosp. rolnym	53	34	2	11	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	51	42	2	6	149
	501-750	55	39	1	5	104
	751-1000	48	44	1	7	140
	1001-1500	53	39		8	146
	Powyżej 1500 zł	50	44	1	5	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	36	1	10	129
	Średnie	55	35	1	8	444
	Dobre	47	45	2	6	390
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	56	27	5	12	45
	Raz w tygodniu	52	40	0	8	411
	1-2 razy w miesiącu	52	37	2	9	130
	Kilka razy w roku	50	41	2	7	229
	W ogóle nie uczestniczy	54	41	1	4	148
Poglądy polityczne	Lewica	57	35	2	6	176
	Centrum	50	43	1	6	336
	Prawica	51	40	2	7	270
	Trudno powiedzieć	52	35		12	181

Tabela 3

		Czy uważa Pan(i) powstanie w getcie warszawskim za wydarzenie:			Liczba osób
		ważne	nieważne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		78	15	7	963
Płeć	Mężczyźni	76	18	6	464
	Kobiety	81	12	7	499
Wiek	18-24 lata	74	18	8	119
	25-34	78	15	7	193
	35-44	78	15	7	167
	45-54	81	16	2	168
	55-64	86	10	4	168
	65 lat i więcej	72	14	14	147
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	17	8	347
	Miasto do 20 tys.	87	9	4	126
	20-100 tys.	77	16	6	175
	101-500 tys.	78	16	6	180
	501 tys. i więcej mieszk.	84	9	7	134
Wykształcenie	Podstawowe	65	22	12	184
	Zasadnicze zawodowe	77	17	6	233
	Średnie	85	10	5	338
	Wyższe	81	12	7	208
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	82	13	5	99
	Średni personel, technicy	87	6	8	40
	Pracownicy adm.-biurowi	78	14	7	61
	Pracownicy usług	86	9	5	65
	Robotnicy wykwalifikowani	73	23	4	102
	Robotnicy niewykwalifik.	74	21	4	48
	Rolnicy	68	25	7	64
	Pracujący na własny rach.	75	17	8	55
Bierni zawodowo	Renciści	75	18	7	50
	Emeryci	79	11	10	186
	Uczniowie i studenci	81	12	7	69
	Bezrobotni	79	14	7	84
	Gospodynie domowe i inni	91	7	2	38
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	85	12	3	131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	79	13	8	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	77	16	6	236
	prywatnym gosp. rolnym	67	27	6	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	83	13	3	149
	501-750	81	16	3	104
	751-1000	80	13	7	140
	1001-1500	83	10	7	146
	Powyżej 1500 zł	85	12	2	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	76	18	6	129
	Średnie	78	14	8	444
	Dobre	80	14	6	390
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	79	15	6	45
	Raz w tygodniu	82	12	7	411
	1-2 razy w miesiącu	78	13	9	130
	Kilka razy w roku	78	18	5	229
	W ogóle nie uczestniczy	71	20	9	148
Poglądy polityczne	Lewica	77	17	6	176
	Centrum	80	15	5	336
	Prawica	81	13	6	270
	Trudno powiedzieć	73	15	12	181

Tabela 4

		Czy uważa Pan(i), że powstanie w getcie warszawskim było potrzebne czy też nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		67	15	18	960
Płeć	Mężczyźni	67	15	17	463
	Kobiety	66	15	19	497
Wiek	18-24 lata	67	17	16	119
	25-34	70	14	16	193
	35-44	69	14	17	167
	45-54	72	11	17	166
	55-64	64	18	19	168
	65 lat i więcej	55	18	27	147
Miejsce zamieszkania	Wieś	58	16	27	346
	Miasto do 20 tys.	67	15	18	126
	20-100 tys.	71	14	15	174
	101-500 tys.	70	15	14	180
	501 tys. i więcej mieszk.	76	15	9	134
Wykształcenie	Podstawowe	51	21	28	184
	Zasadnicze zawodowe	60	17	22	231
	Średnie	74	13	14	337
	Wyższe	75	12	14	208
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	13	10	99
	Średni personel, technicy	76	11	13	40
	Pracownicy adm.-biurowi	74	11	14	60
	Pracownicy usług	60	23	18	65
	Robotnicy wykwalifikowani	70	15	15	102
	Robotnicy niewykwalifik.	66	11	22	48
	Rolnicy	57	15	28	64
	Pracujący na własny rach.	62	16	22	55
Bierni zawodowo	Renciści	61	20	19	49
	Emeryci	58	16	25	186
	Uczniowie i studenci	77	8	15	69
	Bezrobotni	66	18	16	84
	Gospodynie domowe i inni	66	20	13	38
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	71	14	15	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	68	16	16	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	70	14	16	236
	prywatnym gosp. rolnym	56	18	26	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	67	16	18	149
	501-750	70	14	16	103
	751-1000	65	14	22	140
	1001-1500	64	18	18	146
	Powyżej 1500 zł	75	13	12	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	63	15	21	128
	Średnie	64	15	21	442
	Dobre	70	15	15	390
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	62	22	16	45
	Raz w tygodniu	68	11	21	410
	1-2 razy w miesiącu	65	15	19	129
	Kilka razy w roku	64	19	17	229
	W ogóle nie uczestniczy	68	18	14	148
Poglądy polityczne	Lewica	72	15	13	176
	Centrum	71	15	14	335
	Prawica	68	13	18	270
	Trudno powiedzieć	48	19	33	179

Tabela 5

		Czy, Pana(i) zdaniem, Zagłada Żydów jest w naszym kraju odpowiednio upamiętniona czy też nie?			Liczba osób
		Tak, jest należycie upamiętniona	Nie, nie jest należycie upamiętniona	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		67	20	13	1059
Płeć	Mężczyźni	73	18	10	505
	Kobiety	62	22	16	554
Wiek	18-24 lata	60	30	10	127
	25-34	63	24	13	215
	35-44	73	15	12	178
	45-54	72	17	11	178
	55-64	72	19	9	182
	65 lat i więcej	63	16	21	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	62	22	16	400
	Miasto do 20 tys.	66	19	15	133
	20-100 tys.	73	14	13	195
	101-500 tys.	75	21	4	189
	501 tys. i więcej mieszk.	66	22	12	143
Wykształcenie	Podstawowe	56	23	21	234
	Zasadnicze zawodowe	67	22	11	262
	Średnie	70	20	10	352
	Wyższe	76	14	10	211
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	80	10	9	99
	Średni personel, technicy	66	23	12	42
	Pracownicy adm.-biurowi	68	13	19	62
	Pracownicy usług	60	26	13	70
	Robotnicy wykwalifikowani	70	19	11	111
	Robotnicy niewykwalifik.	64	27	9	56
	Rolnicy	63	25	12	74
	Pracujący na własny rach.	83	14	4	55
Bierni zawodowo	Renciści	68	20	12	58
	Emeryci	68	15	17	216
	Uczniowie i studenci	62	27	11	70
	Bezrobotni	62	24	14	99
	Gospodynie domowe i inni	54	35	11	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	16	10	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	77	14	9	82
	sekt. pryw. poza rolnict.	69	20	12	254
	prywatnym gosp. rolnym	69	22	8	67
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	69	21	11	178
	501-750	61	31	8	115
	751-1000	65	22	14	156
	1001-1500	64	19	17	159
	Powyżej 1500 zł	76	18	6	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	66	22	12	146
	Średnie	66	20	14	504
	Dobre	70	19	11	409
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	19	21	52
	Raz w tygodniu	70	17	13	460
	1-2 razy w miesiącu	64	26	11	137
	Kilka razy w roku	65	20	14	249
	W ogóle nie uczestniczy	69	22	9	160
Poglądy polityczne	Lewica	68	23	9	184
	Centrum	69	23	9	361
	Prawica	73	16	12	291
	Trudno powiedzieć	58	19	23	224